

Izaicinājumi diakonijā mūsdienās (Liepājas Diecēzes konvents, Saldū, 18.02.2012)

1. Sociāli-ekonomiskās situācijas raksturojums:

Ja nav citādi minēts, tad dati ir ņemti no Centrālās statistikas pārvaldes mājaslapas www.csb.gov.lv.

Vidējā alga	Bruto 479 Ls	2010
Minimālā alga	200 Ls	2011
Darba ņēmēji ar minimālo darba algu vai mazāk	207368 darba ņēmēji / 28.3 %, no tiem 77858 ar ienākumiem zem 100 Ls.	10.2011
Iztikas minimums	172.30 Ls	Dec. 2011
Nabadzības riska indekss	149 Ls Nabadzības un sociālās atstumtības riskam ir pakļauti 38 % iedzīvotāju (Eurostat). Savukārt CSP: 19 %.	2010
Bērnu nabadzība	"Kopš 2008.gada ir strauji samazinājies arī bērnu materiālās nodrošinātības līmenis – ja 2008.gadā tādu bērnu, kuriem netika nodrošināts viss nepieciešamais , kas bērnam vajadzīgs veiksmīgai dzīves gaitu uzsākšanai, bija aptuveni trešā daļa (36%), tad 2010.gadā šādu bērnu bija jau nepilna puse (48,5%) ," (sk. www.lm.gov.lv/news/id/3283)	2010
Nepilnās un daudzbērnu ģimenes	Vislielākais nabadzības risks bija nepilnām ģimenēm, kurās viens pieaugušais audzina bērnus (39%), kā arī mājsaimniecībās ar 2 pieaugušajiem un 3 un vairāk apgādībā esošiem bērniem (37%).	2010
Vidējā pensija	175.88 Ls	2010
Invaliditātes pensija	121.93 Ls	2010
Bezdarbs	11,5% 164 500 darba meklētāji	2011 2011 3. ceturksnis
Brīvas darba vietas:	3103 (uz vienu brīvu vietu 53 darba meklētāji)	2011 3. ceturksnis
Garantētais ienākuma minimums (GMI):	40 Ls	2011
Iedzīvotāju samazinājums:		
Iedzīvotāju skaits:	2 067 887. Kopš iepriekšējās, 2000.gada, tautas skaitīšanas, iedzīvotāju skaits valstī ir samazinājies par 309 tūkst. jeb par 13%.	2011
Emigrācija:	Vismaz 200 000 (M.Hazans)	2001-2011
	Liepājā dzīvo vairāk par 800 bērniem, kuriem viens no vecākiem vai abi vecāki dzīvo ārzemēs. http://www.irliepaja.lv/lv/raksti/ka-izdzivot/liepaja-sogad-gandrizz-800-berniem-vecaki-strada-arzemes/	2011
Paredzamais dzīves ilgums	Vīrieši – 68,6 gadi (salīdzinoši Vācijā 78 gadi). Sievietes – 78,4 gadi (salīdzinoši Vācijā 83 gadi)	2010

Dzimumstības attiecībā pret mirušajiem:	- 4,8% (visnegatīvākais rādītājs Eiropā) - Eurostat	2010
---	---	------

Secinājumi:

Ekonomiskās krīzes sociālās sekas mēs vēl manīsim ilgu laiku.

Emigrācija joprojām turpinās. Tas nozīmē, ka iet prom jaunie, darbspējīgie iedzīvotāji, bet paliek bērni, slimie, pensionāri, invalīdi. Speciālistu sāk pietrūkt visās nozarēs. Viena joma, kas īpaši skarta, ir veselības aprūpe, kur daudzi speciālisti meklē darbu ārzemēs.

Pēdējā tautas skaitīšanas rezultāti parādīja, ka atsevišķos novados iedzīvotāju skaits ir samazinājies par trešdaļu, piem. Alsungas un Durbes novados, pēdējos desmit gados tas samazinājies gandrīz par 30 %. Intervijā laikrakstam „Diena” LU profesors Mihails Hazans norādīja, ka Latvijas zaudējumi no pēdējo desmit gadu emigrācijas pēc visai piesardzīga vērtējuma ir ap 100 miljardiem latu, tomēr vislielākais zaudējums ir Latvijā nepiedzimušie bērni. „Emigrācija tādā apmērā kā līdz šim turpināsies vismaz kādus trīs, četrus gadus, jo, kā liecina aptaujas dati par emigrācijas plāniem, šī gada sākumā aptuveni 10% iedzīvotāju ekonomiski aktīvā vecumā - no 18 līdz 65 gadiem - teica, ka plāno izbraukt tuvākā laikā,” (<http://www.delfi.lv/news/national/politics/eksperts-emigrācijas-intensitate-nemazinasies-vel-aptuveni-cetrus-gadus.d?id=41728885>)

Ilglaicīgi mums būs lielas grūtības saglabāt esošo pensiju sistēmu. Jau pašlaik attiecība starp vienu pensionāru un vienu strādājošiem ir 1,3. Bez tam, ka gatavojas paaugstināt pensionēšanās vecumu, ir jārēķinās, ka nākotnē pensiju vietā būs tikai nabadzības pabalsti. Vēlākais pēc 20 gadiem mēs saskarsimies ar šodienas emigrācijas sekām. Būs ievērojama demogrāfiskā bedre, ko nevarēs piepildīt nedz ar migrantiem, nedz ar lielākiem ģimenes pabalstiem.

Jau pašlaik īpašam nabadzības riskam ir pakļautas daudzbērnu ģimenes un vientuļās māmiņas, tāpat invalīdi un bezdarbnieki, kas vairs nesaņem bezdarbnieku pabalstus.

Ir skaidrs, ka valstī būs aizvien grūtāk uzturēt sistēmu, kas balstās uz solidaritātes principu - jaunie maksā par vecajiem, veselie par slimajiem, strādājošie par bezdarbniekiem, turīgie par nabadzīgajiem. Vienkārši ienākumi to vairs neļaus. Valdība no vienas puses cenšas pasniegt visas šīs lietas pozitīvā gaismā, piem., novelkot nabadzības robežu ļoti zemu. Bez tam tā reducē sociālos pabalstus, piem., bezdarbnieku pabalstus. Svītrojot pabalstus un pakalpojumus, parasti netiek domāts par alternatīvām. Ja pensionāri ir pietiekoši liela vēlētāju grupa, lai to ņemtu vērā, un viņu pensijas netiek aiztiktas, tad cilvēkiem ar īpašām vajadzībām var gadīties, ka ministrija tā vienkārši “aizmirst” paaugstināt viņu pensijas. Ļoti zīmīgi, ka neviens politiskais spēks neiebilst pret daudziem taupības pasākumiem sociālajā jomā. Var tikai brīnīties, ka vienīgi Starptautiskā valūtas fonda Latvijas misijas vadītājs kādā nesenā intervijā izteicās, ka mūsu valdība nerēķinās ar to, ka bezdarbs būs ilgstoša parādība, un ka viņš nepiekrīt tam, ka valdība grib uzvelt uz pašvaldību pleciem GMI (<http://www.ir.lv/2011/12/22neticami-lats-saglabajis-vertibu>). Mazs ticams, ka pašvaldībām ienākumu kļūs vairāk, jau tagad ir grūtības samaksāt pusi no GMI, it īpaši nabadzīgos novados.

Tomēr ne tikai iztrūkstošas finanses apdraud sociāli atbildīgu valsti, bet arī cilvēku domāšana un vērtības. Pēdējie divdesmit gadi ir veicinājuši tādu attieksmi, kas liek uzsvartu uz materiālām vērtībām un uz saviem panākumiem, - “katrs pats savs laimes kalējs”. Vajag pastāvēt konkurencē, nevis kopā ar citiem risināt problēmas. Patērētāja sabiedrībai ir īslaicīgas vērtības, dzīvo un baudī šodien, nevis domā par nākotni. Gan nabagie, gan bagātie visu laiku ir pakļauti reklāmu, mediju uzburtai sapņu pasaulei, ko var sasniegt tikai ar kredītu palīdzību vai / un ar emigrāciju. No otras puses tie, kuriem ir darbs un kaut cik pieņemami ienākumi, bieži vien vairs neredz jēgu maksāt nodokļus valstī, kas nerūpējās par saviem pilsoņiem, un tāpēc labāk domā par savu un savas ģimenes labumu.

Ko tas viss nozīme diakonijas darbam? Mums ir trīs iespējas, kā varam rīkoties.

1. Mēs varam teikt, ka nabagie būs vienmēr mūsu vidū un nelikties ne zinis par to, kāda ir sociālā situācija mūsu valstī. Svinēsim dievkalpojumus, lūgšim lūgšanas maratonos, meditēsim u.t.t.

2. Mēs varam teikt, ka diakonijas prioritātei ir jābūt pašiem draudzes locekļiem. Apcietosim mūsu vecos, kas netiek uz dievkalpojumiem, palīdzēsim atsevišķos gadījumos ar humāno un kādu pabalstu. Bet par sociālām lietām tomēr galvenā atbildīgā ir valsts. **Pat tad, ja mēs nolemjam rūpēties tikai par draudzes locekļiem, mums darba būs cik uziet. Padomāsim par pensionāriem, kas dzīvo vieni laukos.**

3. Mēs varam teikt, ka diakonija uzņemas atbildību par to, kas notiek valstī un pašvaldībās.

Tā aktīvi cenšas palīdzēt tiem, kam iet grūti, dažādos veidos, gan palīdzot individuāli, stiprinot kopību, ietekmējot valsts un pašvaldību lēmumus, lai tiktu realizēta sociāli atbildīga politika.

Lai izvērtētu, kā rīkoties, mums ir jāpārziņina bībeliskais pamatojums un diakonijas vēsture. Protams, galvenais ir bībeliskais pamatojums, tomēr šajā reizē es koncentrēšos uz baznīcas vēsturi.

2. Skats uz diakonijas vēsturi.

Par diakonijas pamatojumu Rakstos es gribu tikai izstāstīt vienu piemēru. Reiz viens amerikāņu mācītājs pasvītēja visas vietas Bībelē, kur ir runa par nabagiem, par bāreņiem un atraitnēm. Pēc tam viņš tās vietas izgriezā un viņā Bībele bija pilna ar tukšiem caurumiem. Nākamā dievkalpojumā viņš rādīja šo Bībeli savai draudzei un teica: "Redziet – tā jūs lasiet Bībeli!"

Diakonija izriet no Jēzus kalpošanas mums. Tā ir mūsu atbilde uz Jēzus kalpošanu, uz to, ka Viņš Sevi nodeva mums par labu. Ar savu kalpošanu mēs dodam Dievam godu, nesam tālāk to, ko Viņš mums ir devis.

Es gribētu izcelt dažus diakonijai svarīgus laikus.

Pirmbaznīca

Pirmbaznīcā kristieši bija grūtā situācijā. Romieši viņus uzskatīja par cilvēku nīdējiem, par kanibāliem, par nelojāliem pilsoņiem, kas atsakās zvērēt ķeizaram. Plašas kristiešu vajāšanas bija izņēmums, tomēr sadzīvē kristieši cieta zem aprunāšanas un cita veida diskriminācijas. Tāpēc 2. gs. t.s. apoloģēti centās atspēkot aizspriedumus un pārliecināt savus laika biedrus par kristiešu nekaitīgumu. Piem. Aristīds rakstīja apm. 140. g. pēc Kristus: „Viņi mīl viens otru; viņi neskatās uz atraitnēm no augšas; viņi izglābj bāreņus no tiem, kas viņiem grib darīt pāri. Tie, kam ir kādi īpašumi, no brīvas gribas, bez vilcināšanās, dalās ar tiem, kas ir trūcumā. Ja tie satiek svešiniekus, tie tos aicina uz savām mājām un priecājas par viņiem kā par saviem brāļiem un māsām. Un ja nabags mirst, tad tas, kas to pamana, nodrošina cienīgas bēres. Ja kāds no viņu ļaudīm tiek apcietināts vai cieš nepatīkšanas Jēzus Kristus dēļ, ikviens skatās, kā viņam var palīdzēt un kā viņu izglābt, ja iespējams ...” Protams, tas var būt mazliet pārspīlēti, tomēr kristieši pagānu vidū kļuva slaveni tieši ar to, ka viņi sniedza atbalstu nelaimē nonākušajam. „Redzi, kā viņi mīl viens otru.” (Sk. Kjell Nordstokke: *Through the mud. Reflections on diakonia. Oslo 2002, 23f. Lpp.*)

Trešā gadsimta sākumā Ķeizara Maksīma laikā, kad valdīja bāds un mēris, tie bija kristieši, kas rūpējās par mirstošiem un par mirušo apglabāšanu, arī par trūkcietēju ēdināšanu. Baznīcas vēsturnieks Eisebijs raksta, ka tieši pateicoties šim pūlēm pagāni sāka atzīt kristiešu dievu. Nabagie pēc senas tradīcijas tiek dēvēti par „Baznīcas dārgumiem”. Reiz, tā stāsta leģenda, kad Romas draudze piedzīvoja vajāšanas, diakonam Lavrentijam tika pavēlēts atdot Baznīcas dārgumus varas iestādēm. Tās bija uzzinājušas par bagātnieku ziedojumiem Baznīcai. Lavrentijam tika paziņots, kādā laikā dārgumi ir jānodod. Kad ieradās sūtņi pēc mantas, tie ieraudzīja lielu pulku nabagu un slimo. „Šie ir Baznīcas dārgumi”, sacīja diakons. Par to ķeizars viņu lika spīdzināt un viņš kļuva par mocekli. (Kjell Nordstokke: *Ticība un Mīlestība, Rīga, 2002.g., 41.lpp.*)

Pēc apustuļu nāves vēl nebija izveidojusies vienota baznīcas pārvalde. Apustuļa Pāvila dibinātās

draudzēs draudzi vadīja bīskaps un diakons, citos reģionos draudzi vadīja vecajie, presbīteri. Tikai ar laiku bīskaps kļuva par galveno uzraugu pār vairākām draudzēm. Sākotnēji diakoni bija bīskapa labā rokā, „viņa acis un ausis” (sk. Nordstokke, *Through the mud*, 69.lpp.) 1. Tim. vēstulē no diakona tiek prasītas tās pašas īpašības kā no bīskapa. Diakona uzdevumi blakus labdarībai bija arī administrācija, apmācības un liturģija dievkalpojumos.

Valsts baznīca

Pēc ķeizara Konstantīna pievēršanās kristietībai, kad lielas tautu masas kļuva par kristiešiem, bīskapi vairs nevarēja būt klātesoši katrā dievkalpojumā un vadīt Dievgaldu. Viņu vietu ieņēma presbīteri, kurus vēlāk apzīmēja par priesteriem. Dievkalpojumu rituāls bija tik svinīgs, ka daudzi uzskatīja, ka pilnīgi pietiek to novērot un ka vairs nav jāpiedalās pie Dievgalda. Priesteri pārņēma Vecās Derības priesteru funkcijas un Dievgalds pārvērtās par upuri, ko sniedza priesteris. (“*Give your Deacons the Same Reverence that you would to a Command from God*”: *the Diaconate and “the Gift of Authority” in the Early Church 10 November, 2001 (Josephine Laffin BA., MA., B.Th.)*) Starp presbīteriem un diakoniem izveidojās aizvien lielāka konkurence. Presbīteri uzskatīja, ka diakoniem ir pārāk liela vara: viņi bija ļoti tuvi bīskapam un, tā kā viņiem bija atbildība par nabago aprūpi, viņi arī pārvaldīja baznīcas finanses. Diakona amats 343.gada Sardikas koncilā tika definēts kā pirmā pakāpe garīdzniecības karjerā. Šī hierarhija saglabājās Romas katoļu baznīcā līdz 2. Vatikāna koncilam (sk. Nordstokke, *Through the mud*, 25.lpp.). Svētais Jeroms raksta: “Man stāsta, ka kāds bija traks diezgan, lai diakonus liktu pirms presbīteriem. Jo, ja apustulis skaidri mācot, ka presbīteri ir vienā līmenī ar bīskapiem, vai tāds, kas ir tikai galda un atraitņu kalpotājs, nav zaudējis prātu, lai sevi iedomīgi paaugstinātu pār cilvēkiem, caur kuru lūgšanām tiek veidotas Kristus miesa un asinis?” (*Letter 146 in Philip Schaff and Henry Wace, ed. Nicene and Post-Nicene Fathers, vol. 6: The Principal Works of St. Jerome, trans. W.H. Fremantle (Grand Rapids: Eerdmans), p. 288.*) Mēs redzam, ka baznīcā aizvien vairāk ienāca sacensības gars un ka tā attālinājās aizvien vairāk no Jēzus kalpošanas.

Baznīctēvs Bīskaps Bazils lielais 4. gadsimtā Cezarejas pilsētā izveidoja apkārt baznīcai un klosterim veselu mazu pilsētiņu nabago aprūpei ar nabagu mājām, slimnīcām, viesnīcām. Viņš pats, bīskaps būdams, ēdināja nabagos zupas virtuvē. Vienā sprediķī viņš teica: “Jūs sakait tiem, kas jūs lūdz, ka jums nav pietiekoši, lai varētu dot. Jūsu mēle zvēr, ka jūs to nevarat, bet jūsu roka jūs nodod, jo, lai gan tā nevar runāt, spīdēšana pie jūsu pirksta parāda, ka jūs melojat. Cik daudz cilvēkus šis vienīgs gredzens varētu atbrīvot no parādiem? Cik daudz sabrukušas mājas tas varētu atjaunot? Tikai viena no jūsu drēbju lādēm varētu daudziem ļaudīm palīdzēt, kas tagad trīc aiz aukstuma.” - (*Sprediķis 7, Bagātājiem*). Bazils Lielais lika pamatus jaunam palīdzības modelim, kur diakona vietu ieņēma mūki.

Pēc Romas impērijas sabrukuma 5. gs. baznīca kā visas valsts baznīca uzņēmās atbildību par nabagiem. Tika dibinātas speciālas iestādes nabago ēdināšanai, kurus sākot ar 7.gs. drīkstēja vadīt tikai mūki un mūķenes. Viduslaikos viens no bruņinieku ordeņu uzdevumiem bija palīdzēt slimajiem un nabagiem. Pie katra klostera bija arī hospitālis, kas veica kristīgos žēlsirdības darbus, pēc Mt. 25 – ēdināšana, nabago uzņemšana un, dodot apģērbu, svešinieku uzņemšana, veco un slimo aprūpe, mirušo apglabāšana.

Reformācija

Līdz reformācijai ziedojumi ubagiem skaitījās kā labs darbs, ar ko katrs ticīgais varēja sev iegūt nopelnus Dieva priekšā un samazināt laiku šķīstīšanas ugunī. Nabagie un ubagi nebija otrās šķiras cilvēki, 15.gs. pat pastāvēja ubagu arodbiedrība. Lutera reformācijas galvenā tēze bija, ka cilvēks pats ar saviem spēkiem nevar sev nopelnīt pestīšanu. To var dāvināt tikai Dieva žēlastība, ko vajag saņemt ticībā. Labie darbi ir pakārtoti ticībai. Cilvēks, kas dzīvo no Dieva žēlastības, arī rīkosies atbilstoši.

Reformācijas gaitā klosteru īpašumi pārgāja pašvaldību un firstu rokās. Tā vietā Baznīcās tika vākti

ziedojumi nabago aprūpei, piem., Rīgas Domā vēl ir saglabājusies nabago lāde šim nolūkam. Tas bija tā laika sociālais nodoklis, ko pārvaldīja pilsētas rāte. Nabago aprūpe tika atņemta baznīcai un deleģēta laicīgajai varai. Toties mēs nedrīkstam aizmirst, ka laicīgajā varā darbojās kristieši, kas pildīja savu amatu, savu aicinājumu Dieva priekšā savā profesijā. Tā bija kristīga valsts. Reformācijas laikā tika likti iedīgli sociāli atbildīgai valstij. No otras puses draudzes aizvien mazāk izjuta atbildību par trūkcietējiem un organizēta diakonija draudzēs praktiski neparādījās.

Kā pretreakcija valsts baznīcai, kur katrs pilsonis automātiski kļuva par kristieti, piētisms 18. gadsimta pirmajā pusē uzsvēra individuālo dievbijību un draudzes sociālo atbildību. Augusts Hermanns Franke Vācijas pilsētā Hallē dibināja bāreņu namus un citas iestādes, lai palīdzētu nabagiem. Viss tika organizēts pēc armijas principiem, ar stingru disciplīnu. No šejienes tika sūtīti misionāri pa visu pasauli, nesot tālāk arī Frankes idejas.

19. gs. diakonijas atjaunošanas kustība

19. gs. sākās t.s. industriālā revolūcija. Cilvēki masveidā atstāja savas mājvietas laukos un devās uz pilsētām, kur iestājās sociāla krīze. Šajā laikā atsevišķi mācītāji no jauna atklāja organizētās diakonijas nozīmi. Vācijā 1848.gadā pēc mācītāja Wicherna runas Baznīcas dienās tika dibināta Iekšmisijas biedrība. Wiherns pats Hamburgā bija izveidojis „Skarbo māju”, patvērumu vietu bērniem no nelabvēlīgām ģimenēm. No turienes, starp citu, ir cēlies mūsu Adventa vainags. Wiherns ļoti skaidri paredzēja, ka baznīcai ir jāuzņemas sociāla atbildība, ja tā nevēlējās, ka sociālisti un komunisti ņem virsroku. Savukārt māc. von Bodelšvings uzsāka plašu darbu ar garīgi mazattīstītajiem, alkoholiķiem un citiem cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Māc. Raiffaisens savukārt izgudroja krājaizdevējsabiedrības. Visā Vācijā tika dibinātas izglītības iestādes diakonēm, kas strādāja kā žēlsirdīgās māsiņas īpašās biedrībās. Diakonu amats bija gandrīz vai vienīgā iespēja sievietēm iemācīties kādu profesiju un strādāt. Šajā laikā Vācijā tika radīta sociālā sistēma, ar pensiju, slimības un nelaimes apdrošināšanu. Arī tā tika dibināta daļēji tāpēc, lai mazinātu komunistu ietekmi.

Latvijā visaktīvāk darbojās Jelgavas Sv. Jāņa draudzes māc. Ludvigs Katerfelds (1843.-1910.g.). Viņš paplašināja diakonu funkcijas, uzsverot ne tikai slimnieku, bet arī bērnu kopšanu un žēlsirdības darbu draudzēs. Tika organizēts diakoņu dienests lauku rajonos un gādāts par viņu profesionālo izglītību. Vairāk nekā 20 ēkās mitinājās ap 250 epilepsijas slimnieku iestādē Tabora. Cik zināms, Katerfelda laikā Kurzemē ierīkoja sešus diakonu namus. Katerfelds cieši sadarbojās ar vienu no aktīvākiem Vācijas diakonijas mācītājiem Vilhelmu Loehi (*sk. Jānis A. Siliņš; Kristīgā misija, iekš rakstu krājuma Baznīca un draudze, Lincoln Nebraska 1966.g., 158.lpp.*)

1887.gadā, pildot Kurzemes mācītāju sinodes uzdevumu, Jelgavā dibina Tabora iestādi - slimnīcu garīgi slimiem cilvēkiem,[1] kura tiek atklāta 1887. gada 3. jūnijā (tagadējā "Ģintermuižas" slimnīca). No 1880. gada būdams Jelgavas diakonisu iestādes rektors, viņš to būtiski pārveidoja un paplašināja, apmācot vājinieku aprūpētājus, ar to likdams pamatus žēlsirdīgo māsu sagatavošanas darbam. Pēc Katerfelda ierosmes tika atvērti diakonisu nami Tukumā, Kandavā, Sabilē, Aizputē, Talsos un Liepājā. Pēc Vācijas parauga veidotā diakonisu misija plaši izplatījās Baltijā, kā arī atsevišķās Krievijās guberņās. (*sk. wikipedia - "Katerfelds"*).

1864. gadā dibināja diakonu biedrības namu Rīgā. Neatkarīgi no konfesijas tika pieņemti slimnieki un 2-7 gadi veci nabadzīgo ģimeņu bērni (*sk. Valdis Tēraudkalns: Ceļš uz luterāņu sieviešu ordināciju Latvijā, Ceļš, Nr. 57, 2006.g., 28. lpp.*).

Anglijā lielu ietekmi atstāja Pestīšanas armijas dibinātājs Viljams Booth, kurš pats apmeklēja graustu rajonus un centās palīdzēt to iedzīvotājiem. Kad viņš mēģināja ar viņiem iet uz dievkalpojumu metodistu baznīcā, viņš piedzīvoja, ka draudzes locekļi jaunos baznīcēnus noraidīja – tie bija slikti apģērbti, smirdēja, nezināja kā kārtīgi uzvesties. Kad Bootham tika pateikts, ka

turpmāk viņš un viņa biedri varēsot nākt tikai caur sāndurvīm un tiem būs jāapsēžas pēdējos solos, Booth saprata, ka nav jēgas cīnīties un viņš turpmāk noturēja savus dievkalpojumus zem klajas debess. Tā radās Pestīšanas armija – baznīca, kas domāta trūkumcietējiem. (*sk. Mission on the margins*)

20.gs. Latvijas Republikas pirmajā ev. lut. baznīcā bija iekšmisijas inspekcija, kas uzraudzīja baznīcas padomju un palīdzības komiteju veikto darbu (*sk. L. Adamovičs, Dzimtenes baznīcas vēsture, Soest, 1947.g., 96.lpp.*) Daudz tika palīdzēts bēgļiem un invalīdiem.

Padomju laikā organizētā diakonija atkal pazuda no draudžu dzīves. Draudzei bija atļauts darboties tikai baznīcas ēkā.

Secinājumi:

1. Diakona amatam nav jēga, ja tas ir tikai piekabināts palīgmācītājs. Tā uzdevums ir organizēt diakonijas darbu draudzē, un gādāt par to, ka no ziedotiem draudzes līdzekļiem tiek veikts diakonijas darbs, palīdzot vispirms slimiem un trūcīgiem draudzes locekļiem, un, iespēju robežās arī citiem ārpus draudzes. Vēl viens uzdevums ir gādāt par to, ka dievkalpojumā aizlūdz par tiem, kuriem tas ir nepieciešams, informēt par palīdzības iespējām un meklēt atbildes Rakstos uz jautājumiem, kas skar sociālo situāciju. Tas nav izšķiroši, vai mums ir ieviests diakona amats, galvenais ir, ka diakonijas funkcijas draudzē tiek pildītas.

Vēl viens pārpratoms par diakona uzdevumiem varētu būt, ka to saprot kā vienu speciālistu, kas tagad risinās visas grūtības, bet pārējie var nodarboties ar citām lietām. Ja diakonija blakus liturģijai un liecībai ir viena no Baznīcas pamatfunkcijām, tad tai ir jābūt visas draudzes kopīgs uzdevums, kas ir jāīsteno visās nozarēs, sākot no Svētdienas skolas līdz senioru pulciņam.

2. Mūsdienu sociāli atbildīga valsts balstās vistiešākā mērā uz kristiešu ieguldījumu Eiropas kultūrā. Tieši Lutera ar to, ka paplašināja izpratni par Dieva aicinājumu no garīgās kārtas uz visām profesijām un ar sociālās aprūpes deleģēšanu pašvaldībām lika pamatus mūsdienu sociālajai sistēmai valsts paspārnē. Tomēr pašlaik šī sistēma atrodas krīzes situācijā, gan tāpēc, ka pietrūkst līdzekļu, lai palīdzētu visiem, kuriem tas ir nepieciešams, gan tāpēc, ka darba izpratne ir mainījusies. Nevar noliegt, ka ļoti daudzi, kas strādā sociālajā jomā, ir kristieši, tomēr kopumā galvenā motivācija vairs nav iegūt dvēseles mieru, vai ar savu dzīvi atbildēt Dieva priekšā, bet nauda un peļņa.

Manuprāt, kristiešiem, kas vēlas īstenot kalpošanu neaizsargātiem un atstumtajiem, ir jāskatās divos virzienos. Pirmais ir, ka mēs šajā sabiedrībā aizstāvam tos, kurus negrib dzirdēt un kas nav pietiekoši spēcīgi, lai varētu pretoties pret netaisnību un vienaldzību. Tas nozīmē, ka mums ir jāiestājas par to, ka valsts turpina uzņemties sociālo atbildību. Ja tas nenotiek, tad mēs zaudējam vienu no šīs valsts pastāvēšanas iemesliem un vēl vairāk ieslīgstam bezdievībā un mantkārtības varā. Otrā lieta ir, ka mums ir jāreķinās ar to, ka valstī būs aizvien mazāk līdzekļu sociālajām funkcijām. Tāpēc mums kā diakonijai ir jādomā, kā mēs varam veidot alternatīvas valsts aprūpei un pabalstiem. Baznīcas vēsture, it īpaši pirmos trīs gadsimtos, kad Baznīca vēl nebija valsts baznīca, mums var būt kā iedvesmas avots.

Ja mēs uzņemamies atbildību par sociālo situāciju valstī, tad mums ir jāatrod atbilde, kā mēs varam stiprināt cilvēku motivāciju darīt diakonijas darbu, profesionāli vai kā brīvprātīgais, kā arī veicināt palīdzības ņēmēju vēlmi nepadoties slinkumam un dzeršanai.

3. Es uzskatu, ka mēs nevaram skatīties tikai uz savām vajadzībām. Ja mēs to darām, tad mēs ne ar ko neatšķiramies no tiem daudzajiem citiem sabiedrībā, kas meklē pirmām kārtām savu labumu un neliekas ne zinīs par to, kas notiek ārpus sava dzīvokļa sienām. Dītrihs Bonhēfers reiz teica: "Baznīca ir tikai tad baznīca, ja tā kalpo citiem." Visu laiku tikai griežoties ap sevi, mēs nepildām šo kalpošanas funkciju un nesekojam savam Kungam. Protams, tas nedrīkst nozīmēt to, ka aiz visām sabiedriskām aktivitātēm atstājam novārtā savus trūcīgos draudzē un pārejās baznīcas

funkcijas. Piemēram, kā mēs kā kopīgā baznīca varam atbalstīt emeritētos mācītājus, kuriem nupat tika samazināts atbalsts no 70 Ls uz 40 Ls? Es nezinu, cik daudzi viņi ir un cik tas izmaksātu, bet tas ir jautājums, kā mēs kā brāļi un māsas viens par otru rūpējamies.

Es uzskatu, ka atbrīvošanas teoloģijas sauklis "priekšroka nabagiem" ir vērā ņemams, un arī mums laiku pa laikam derētu to pielietot situācijā, kad nabadzības posts skar ļoti daudzus cilvēkus, arī draudzēs, bet mēs ieslīgstam bezgalīgos teoloģiskos strīdos, rūpēs par savām vajadzībām un diskusijās, kas nekur neved.

No otras puses, tā ir bīstama lieta, ja diakonija tiek atrauta no pārējas baznīcas kalpošanas. Dievkalpojums ar Svēto Vakarēdienu ir tā vieta, kur mēs atjaunojam saiti ar Kristu un arī savā starpā, apzinoties to, ka mēs visi kopā esam Kristus miesa. Tāpat lūgšana un Bībeles lasīšana ir absolūti nepieciešamas lietas, lai atjaunotu savus spēkus un nezaudētu virzienu, uz kurieni mēs ejam.

Vēl ir jābūt skaidrībai, ka diakonija nav identificējama ar misiju. Diakonijas centrā ir cilvēks ar savu konkrēto vajadzību, un tās uzdevums ir viņam kalpot bez priekšnosacījumiem un visādām citām domām, ko es ar viņu vēlos panākt. Tomēr diakonija veido to labo augsni, kur vēlāk Dieva vārds var iekrist un augt.

3. Daži praktiski priekšlikumi

1. Praktiskā kalpošanā mēs pārāk bieži paliekam tikai savā lokā. Bet tieši diakonijā sadarbība ar kaimiņu draudzēm, ar valsts un pašvaldības institūcijām un ar NVO ir absolūti nepieciešama. Ir jāstrādā kopā ar visiem, kas ir ieinteresēti risināt problēmas. Mums nav jāskatās, kas vēl šim cilvēkam vai grupai ir bagāžā, galvenais, ka ir vēlme iesaistīties un līdzēt. Piemērs, par atbalsta grupām cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Tieši baznīca var būt kā tas spēks, kas saved kopā dažādas grupas, partijas un intereses. Kā vienu instrumentu, ko mēs Liepājā vairākkārt esam pielietojusi, varu minēt apaļā galda diskusijas par jautājumiem, kurus citādi neviens negrib dzirdēt. Mēs esam runājuši par bezpajumtnieku situācijā, par nabadzību pilsētā, par nodrošinājumu ar palīglīdzekļiem u.t.t. Svarīgi, ka tiek pieaicināta mediji, kas to var arī atspoguļot.

2. Veidojot alternatīvas, meklējot iespējas, kā cilvēki var izkļūt no grūtībām, mums vajadzētu vispirms apkopot to labo pieredzi par to, kas tiek darīts dažādās draudzēs un citur, kuras pārzina ļoti dažādas jomas. Vienam ir pieredze ar konsultācijām grūtniecēm, citam ar zupas virtuvi, citam darbs ar cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Tas varētu būt viens uzdevums Diakonijas centra mājaslapai, tādus piemērus darīt zināmus. Mums ir jāizstrādā ceļi, kā reāli var izkļūt no nabadzības, atkarībām, kā tikt galā ar slimībām un atstumtību. Piemēram, mēs daudz sūdzamies par dzeršanas postu, bet vai mēs zinām, kā reāli var palīdzēt tiem, kas vēlas tikt atbrīvoti no alkoholisma? Kā mēs varam mazināt dzeršanu savā pagastā? Līdzīgi būtu jārikojas ar citām tēmām. Ja saskaramies ar šķēršļiem un redzam, ka netiekam tālāk, un iemesli tam ir dziļāki, struktūrās, un pagātnes pieredzē, tad par to ir jārunā, jāmeklē partneri, jālūdz, lai pašķiras ceļš. Svarīgi, ka strādājam ar tiem, kas paši vēlas kaut ko mainīt.

3. Lai parādītu, ka diakonija ir visas Baznīcas uzdevums un darbs, reizi gadā mums būtu jāriko diakonijas diena visās Latvijas draudzēs (ziedojumi, pasākumi, atvērto durvju diena). Tāpat reizi gadā mēs varētu rīkot diakonijas konferenci par kādu aktuālu tēmu sociālajā politikā, aicinot politiķus, citas NVO, ierēdņus, baznīcas un draudžu pārstāvjus, mūsu sadarbības partnerus.

4. LELB Diakonijas centrā būtu nepieciešams cilvēks, kas, ar iecirkņu diakonijas vadītāju un mājas lapas starpniecību, konsultē draudžu un iecirkņu diakonijas par iespējām saņemt finansējumu savam darbam no dažādām programmām. Vēl būtu jādomā par to, ka LELB Diakonijas centrs piesaista no partneriem līdzekļus, lai izveidotu fondu, kas var atbalstīt dažādus mazākus projektus reģionos, līdzīgi kā tas notiek Lietuvas diakonijā. Bez tam tāds fonds arī varētu palīdzēt apgūt lielāku finansējumu, piem. no Eiropas Savienības fondiem, kurus mēs nevaram izmantot tāpēc, ka nav brīvi

līdzekļi, lai sniegtu priekšfinansējumu.

5. Mūsu baznīcā daudzās draudzēs aktīvi darbojas diakonija. Tas ir viens liels un pilnīgi nenovērtēts resurss mūsu baznīcā. Es pašlaik nesaskatu nevienu vērā ņemamu spēku, kas varētu stāties pretī valdošajai vienaldzībai, bezcerībai un privātnieciskām tieksmēm, kā vien no Baznīcas. Bet lai to realizētu, mums visiem kopā, draudzes locekļiem, diakonijas darbiniekiem, mācītājiem un bīskapiem ir jāskatās, kā mēs katrs savā lauciņā, varam īstenot to kalpošanu, ko mūsu Kungs un Pestītājs mums ir mācījis. Diakonijai ir jādod vietu dievkalpojumos, apmācībās, studijās, konventos.